

ПЕДАГОГИКА

УДК 378.147

DOI 10.33514/1694-7851-2024-2/1-10-17

Акимбай кызы Н.

магистрант

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

akimbaevanuria@gmail.com

ОКУУ ПРОЦЕССИНДЕ ПСИХОЛОГ СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗҮН-ӨЗҮ БААЛООСУ

Аннотация: Билим берүү системасынын милдеттеринин бири психолог студенттерде окуу иш-аракеттеринин негиздерин калыптандыруу болуп саналат.

Макалада кесип тандоонун ийгилиги өзүн-өзү баалоого көз карандылыгы ачыкталып, адекваттуу өзүн-өзү баалоо сезимине ээ окуучу өзүнүн окуудагы жетишкендиктерин жана ийгиликтерин, жөндөмдөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн салыштырып, туура чечимге келери, ал эми өзүн төмөн баалоо кесипти туура тандоого терс таасирин тийгизип, кесип тандоодо кыйынчылыктарга дуушарланууга алып келери ачып берилди.

Кесиптик өзүн-өзү аныктоодо өзүн-өзү баалоо өзгөчө орунга ээ.

Кесиптик өзүн-өзү аныктоодо өзүн-өзү баалоо-бул адам өзүн кесипкөй адам катары көрүп, баалап, болжолдонгон же өздөштүрүлгөн кесипте өзүнүн жөндөмдөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн баалай билүүсү.

Изилдөөдө болочок психологдордун өзүн-өзү баалоосун аныктоого жана өнүктүрүүгө багытталган иштер аткарылды.

Макалада келтирилген активдүү методдор жогорку деңгээлдеги рефлексияны жана өзүн-өзү баалоонун натыйжалуулугун көрсөттү, бул алардын өнүгүшү үчүн жагымдуу чөйрө болуп, студентти өзүн-өзү тастыктоого багыттады. Психология сабактарында окуу процессине өзүн-өзү баалоо технологияларын киргизүү, окуу процессин уюштурууда активдүүлүк, өзүн-өзү тастыктоо жана өзүн-өзү ишке ашыруу артыкчылыгы бул анын натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатуунун зарыл шарты болуп саналат.

Негизги сөздөр: окуу процесси, студент-психолог, кесиптик өзүн-өзү аныктоо, өзүн-өзү баалоо, өзүн төмөн баалоо, өзүн жогору баалоо, өзүн-өзү актуалдаштыруу, рефлексия, көйгөйлүү кырдаал, метод, активдүү технологиялар, өз алдынча иштөө.

Акимбай кызы Н.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г.Бишкек

akimbaevanuria@gmail.com

САМООЦЕНКА СТУДЕНТОВ-ПСИХОЛОГОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация: Одной из задач системы образования является формирование у студентов-психологов основных учебных действий.

В статье выявлено, что успешность выбора профессии зависит от уровня развития самооценки личности, причем студент с адекватным чувством собственного достоинства и самооценки сопоставляет свои академические достижения и успехи, способности и возможности и принимает правильное решение при выборе профессии, а низкая самооценка отрицательно влияет на правильный выбор профессии и приведет к затруднениям различного характера.

В профессиональном самоопределении личности особое место занимает самооценка.

В аспекте профессионального самоопределения самооценка — это то, как человек воспринимает и оценивает свои способности и возможности в предлагаемой или осваиваемой профессии.

В исследование проведено работы по выявления особенностей самооценки будущих психологов и проблемы их развитие.

Представленные в статье методы показали высокий уровень развития рефлексии и действенности самооценки, которые являются благоприятной средой для их развития, ориентирующей учащегося к самоутверждению. Введение технологий само оценивания в процесс обучения на занятиях по психологии означает, что активность, самоутверждение и самореализация являются приоритетными в организации учебного процесса, а это является необходимым условием для повышения его эффективности и качества.

Ключевые слова: процесс обучения, студент-психолог, профессиональное самоопределение, самооценка, низкая самооценка, высокая самооценка, самоактуализация, рефлексия, проблемная ситуация, метод, активные технологии, самостоятельная работа.

Akimbai kyzy N.

graduate student

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Bishkek c.

akimbaevanuria@gmail.com

SELF-ASSESSMENT OF PSYCHOLOGY STUDENTS IN THE LEARNING PROCESS

Abstract: One of the tasks of the education system is the formation of universal educational actions among psychology students.

The article reveals that the success of choosing a profession depends on the level of development of a person's self-esteem, and a student with an adequate sense of self-esteem and self-esteem compares his academic achievements and successes, abilities and opportunities and makes the right decision when choosing a profession, and low self-esteem negatively affects the right choice profession and will lead to difficulties of various kinds.

In the aspect of professional self-determination, a special place is given to self-esteem. In the aspect of professional self-determination, self-esteem is how a person perceives and evaluates his abilities and capabilities in the proposed or mastered profession.

The methods presented in the article showed a high level of development of reflection and effectiveness of self-esteem, which are a favorable environment for their development, orienting the

student to self-affirmation. The introduction of self-assessment technologies into the learning process in psychology classes means that activity, self-affirmation and self-realization are priorities in the organization of the educational process, and this is a necessary condition for improving its effectiveness and quality.

Keywords: learning process. student-psychologist, professional self-determination, self-esteem, low self-esteem, high self-esteem, self-actualization, reflection, problem situation, method, active technologies, independent work.

Педагогикалык процесстин маанилүү учуру-студенттерде кырдаалды талдоо көндүмдөрүн калыптандыруу, психологдун эмгек ишмердүүлүгүндө пайда болушу мүмкүн болгон көйгөйлөрдү чечүү, өз пикирин коргоо жана кабыл алынган чечимдердин кесепеттерин күтүү болуп саналат. Азыркы билим берүү системасында инсандык активдүүлүк ыкмасынын алкагындагы билим берүү ишинин негизги түзүмдүк компоненттери болуп жалпы билим берүү иш-чаралары эсептелет.

ЖОЖдо адис даярдоодо кесипке багыттоо, кесипти туура тандоо чоң маселе. Бул кесипке багыттоого, кесиптик өзүн-өзү аныктоого жараша өзгөчөлүктөргө ээ болот.

Кесиптик өзүн-өзү аныктоо "кесиптик багыт берүү" түшүнүгү менен тыгыз байланышта болуп, жаш муундарды кесип тандоого даярдоо жана социалдык-экономикалык, психологиялык-педагогикалык ишмердүүлүктөрдүн бирдиктүү системасында ишке ашат.

Кесиптик багыт берүүнүн салттуу түрүндө маалыматты уюштурууга жана көбөйтүүгө, маалыматтарды башкарууга багытталган адамдар аткарат. Мында ата-энелер, мугалимдер, адистер өз таасирин тийгизет.

Кесиптик өзүн-өзү аныктоо процесси өзүн-өзү аңдап билүүнү өнүктүрүүнү, баалуулуктарга багыт берүү системасын иштеп чыгууну, өзүнүн келечегин пландаштырууну, идеалдуу кесиптик образдын көрүнүшүндө стандарттарды түзүүнү камтыйт. Адамдын жеке өзүн-өзү аныктоосу адамдын иш-аракетинин идеалдары жана нормалары жөнүндө социалдык калыптанган түшүнүктөрдү өздөштүрүүнүн негизинде жүзөгө ашырылат. Азыркы учурда, социалдык багыт адамдын кесиптик өзүн-өзү аң-сезимин, кесип тандоосун жана кесиптик өзүн-өзү аныктоону аныктайт [6. 29].

Кесиптик өзүн-өзү аныктоодогу өзүн-өзү баалоо-бул адам өзүн кесипкөй адам катары көрүп, баалап, болжолдонгон же өздөштүрүлгөн кесипте өзүнүн жөндөмдөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн баалай алуу. Өзүн-өзү туура баалоо сезими инсандын өзүнүн жетишкендиктерин жана ийгиликтерин, жөндөмдөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн жакын адамдары: ата-энелери, теңтуштары жана башкалардын анын тандоосуна кандай мамиле жасарына жараша ишке ашат.

Инсандын кесиптик өзүн – өзү аныктоодо өзүн-өзү баалоо-бул инсандын өзүнө, кесиптин өзгөчөлүгүнө ылайыктуу же туура келбеген мүмкүнчүлүктөрүнө берген баасы. Изилдөөлөр көрсөткөндөй, жогорку класстын окуучулары өз мүмкүнчүлүктөрүн түшүнө турган иш-аракетти тандап алууну көздөшөт [5].

Инсандын кесиптик өзүн – өзү аныктоосу инсандын өзүн-өзү таануусу жана өзүн-өзү баалоосу аркылуу жүрөт.

Өзүн-өзү таануу (самопознание) – өзүнүн дене-боюнун жана психологиясынын өзгөчөлүктөрүн билүү, өзү жөнүндө ойлонуп, башкалардан болгон (акыл парасатындагы ж.б.) айырмачылыктарын аныктап билүү. Бул процесс ымыркай куракта башталып, өмүр

бою уланат. Киши такай өзүн таанып-билип олтурат жана ошого жараша өзүнө, башкаларга мамиле жасайт [7.154].

ӨЗҮН-ӨЗҮ БААЛОО (самооценка) - инсандын өзүнүн мүмкүнчүлүгүнө, жөндөмүнө, жекече өзгөчөлүктөрүнө, адамдык сапаттарына берген баасы. М: Мугалимдин өзү жасап жаткан бүт иштерин башкалардын ишмердүүлүктөрүнө салыштырып көрүп өзүнүн ишине өзү баа берүүсү.

Адамда башка бирөөлөрдүн ал жөнүндө айткан көз караштарына, пикирлерине, берген баасына, жасаган мамилесине жараша өзүн-өзү баалоо калыптанат жана өзгөрүүгө учурап турат.

Өзүн-өзү баалоо бала кезден пайда болуп тынымсыз өнүгүп өзгөрүп турат. Өзүн-өзү баалоо өзүн туура баалоо жана туура эмес баалоо болуп экиге бөлүнөт.

1. Инсан өзүн-өзү туура баалаганда өзүнүн мүмкүнчүлүгүнө, жөндөмүнө, сапатына ж.б. өзгөчөлүктөрүнө туура баа берет жана туура иш тутат. Ички маданияты бийик, акылдуу гана адамдар өзүн туура баалашат.

2. Ал эми өзүн туура эмес баалоо *өзүн жогору баалоо* жана *өзүн төмөн баалоо* болуп экиге бөлүнөт

а) Өзүн жогору баалоо-инсан өзүнүн мүмкүнчүлүгүн, жөндөмүн, жекече өзгөчөлүктөрүн жогору баалап, колунан келбей турган максаттарга умтулат, аткара албай турган иштерди аткарууга аракет жасайт. Мындай аркеттер натыйжасыз болгондуктан, инсанды турмушта адашууга алып келет жана көп кыйынчылыктарга дуушарлантат.

б) Өзүн төмөн баалоо – инсан өзүнө өтө сын көз менен карагандыктан өзүнүн акыл-эсин, жөндөмдүүлүктөрүн, мүмкүнчүлүктөрүн ж.б.у.с өзүндөгү жакшынакай сапаттарды көрбөстөн, өзүн төмөн баалап, негизинен “менин колуман келбейт” деген ишенимде жашоо.

Өзүн төмөн баалаган инсан чоң максаттарга умтулбайт жана колунан келүүчү иштерди да аткарбай жүрүп, өзүн инсан катары толук ачып көрсөтө албайт, турмуштагы көптөгөн нерселерден кур жалак калат [7.152].

Өзүн-өзү баалоо-бул адамдын аң-сезиминин өзү жана анын иш-аракеттери жөнүндө имиджин калыптандыруу, ошондой эле анын жөндөмдүүлүктөрүн, жөндөмдөрүн, инсандык сапаттарын, артыкчылыктарын жана кемчиликтерин баалоо. С. Л. Рубинштейн мындай деп жазган: "өзүнүн аң-сезиминде чагылдырылган чыныгы инсан өзүн "мен", өзүнүн иш-аракетинин адамы катары билет". Ал адам өзүн, баарынан мурда, өз ишине болгон мамилесинде ачып берет, натыйжада анын коомдук адам катары коом үчүн жасаган иштери менен аныкталат деп айткан. С.Л. Рубинштейндин көз карашы боюнча эмгекке болгон аң-сезимдүү коомдук мамиле инсандын өзүн-өзү андап билүүсүнүн өзөгүн түзөт. Биздин күндөрдө да улуу окумуштуунун бул сөзү актуалдуу бойдон калууда [8].

Студенттин билими-окуудагы ийгиликтин компоненттеринин бири. Билим берүү системасынын милдеттеринин бири-студенттердин окуу иш-аракеттерин калыптандыруу болуп саналат. Өзүн-өзү баалоого өзгөчө орун берилет. Себеби, билим берүү иш-аракеттеринин структурасы өзүн-өзү баалоону камтыса гана, бардык билим берүү иш-аракеттери ыктыярдуу түрдө жөнгө салынат. Эгерде өзүн-өзү баалоо философиялык көз караштан каралса, анда адамдын өзүнө болгон мамилесинин жалпы багыты ачыкка чыгат, анткени өзүн-өзү баалоо өзүн-өзү баалоонун конкреттүү көрүнүшү болуп саналат, ал өз кезегинде өзүн-өзү кабылдоонун элементи катары иштейт [1]. Педагогиканын көз караштан алганда, өзүн-өзү баалоо менен мүнөздөлгөн өзүн-өзү билүү элементи катары аныкталып, өзүн адам катары, өзүнүн жөндөмдүүлүктөрүн, адеп-ахлактык сапаттарын жана иш-

аракеттерин баалоо болуп саналат [2]. Психологияда бул түшүнүк адамдын өзүн, жөндөмүн, сапаттарын жана башка адамдардын арасындагы ордун баалоосу катары чечмеленет [3].

Өзүн-өзү баалоо-бул адамдын аң-сезиминин өзү жана анын иш-аракеттери жөнүндө имиджин калыптандыруу, ошондой эле анын жөндөмдүүлүктөрүн, жөндөмдөрүн, инсандык сапаттарын, артыкчылыктарын жана кемчиликтерин баалоо. С. Л. Рубинштейн мындай деп жазган: "өзүнүн аң-сезиминде чагылдырылган чыныгы инсан өзүн "мен", өзүнүн иш-аракетинин адамы катары билет". Ал адам өзүн, баарынан мурда, өз ишине болгон мамилесинде ачып берет, натыйжада анын коомдук адам катары коом үчүн жасаган иштери менен аныкталат деп айткан. С.Л. Рубинштейндин көз карашы боюнча эмгекке болгон аң-сезимдүү коомдук мамиле инсандын өзүн-өзү аңдап билүүсүнүн өзөгүн түзөт. Биздин күндөрдө да улуу окумуштуунун бул сөзү актуалдуу бойдон калууда.

Өзүн-өзү баалоо көбүнчө инсандын социалдык адаптациясын аныктайт, жүрүм-турумдун жана иштин жөнгө салуучусу болуп саналат. Бул көрсөткүчтүн калыптанышына балага карата көптөгөн объективдүү факторлор – ата-эненин мамилеси, тентуштарынын арасындагы абалы, педагогдордун мамилеси да таасир этет. Өзү жөнүндө адамдардын пикирин салыштырып, адам өзүн-өзү баалоо сезимин калыптандырат, ал эми адам башында башкаларды баалоону үйрөнүп, андан кийин өзүн өзү баалоону үйрөнөт.

А. А. Вербицкий белгилегендей, "Жогорку мектептен азыр көп нерсе талап кылынат жана баарынан мурда кээ бир илимий, педагогикалык, методикалык жана уюштуруучулук маселелерди чечүү керек, алардын бири окутуунун интеллектуалдык жана чыгармачылык өнүгүүсүнүн жогорку баскычына өтүү болуп саналат"[4]. Тилекке каршы, билимде өзүн-өзү баалоо маселеси чечилбеген бойдон калууда. Ушуга байланыштуу, студенттер ар дайым өз иш-аракеттерин конкреттүү же жалпыланган үлгү менен салыштырып, өз ишиндеги каталарды өз алдынча таап, оңдой алышпайт. Окуучунун өзүн-өзү баалоосу мугалимдин баасынан мурун болушу керек. Студент сабактын ар бир этабын өз алдынча баалоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу керек жана ар бир сабактын аягында студент өзүнүн ийгилигин баалоо, талдоо процессине катышып, каталар кайда кетирилгенин түшүнүп, өз деңгээлин жогорулатуу үчүн эмне кылуу керектигин чечиши керек. Окууга түрткү канааттандырырлык эмес баа алуудан коркуу гана эмес, дем берүү (баалоого ылайык сыйлык), ар бир прогресс үчүн мактоо жана тоскоолдуктарды жеңүүдөн кубаныч алуу болушу керек. Жетишилген ийгилик студенттин өзүнө болгон ишенимин арттырат жана аны умтулууну улантууга үндөйт, билимин өркүндөтүү зарылдыгы келип чыгат. Иш процессинде мугалим студенттердин окуу иш-аракеттерин консультация, сунуштар, дискуссиялар, кеңештер, баалоо ж. б. аркылуу жетектеши керек. Аудиторияда ой жүгүртүү эркиндигин жана жакшы мамилелерди камсыз кылган жакшы ниет атмосферасы болушу керек. Өндүрүмдүү стратегиялар студентти жигердүү позицияга коет, ошондо ал олуттуу түрткү берет, жигердүү жана көз карандысыз болот. Студенттин ролу мугалимдин суроолоруна туура жооп табуу гана эмес, баарынан мурда суроолорду берүү жана издөө жана изилдөө аркылуу жооп табуу.

Университеттин студенттеринде өзүн-өзү баалоо сезимин калыптандыруу психология сабактарынын алкагында жүргүзүлөт, мында практикалык сабактарды жемиштүү окутуу ыкмалары жана өзүн-өзү баалоо иш-аракеттери этап-этабы менен жана бардык жерде артыкчылыкка ээ.

Сунушталган методдо аудиторияда студенттердин аткаруу, чыгармачылык менен иштөө, чечим кабыл ала билүү, ар кандай кесиптик жагдайлардан жол таап чыгуу ишмердүүлүктөрүн калыптандырууга багытталып, көбүрөөк басым жасалат да тесттик

тапшырмаларды аткаруу, өзүн-өзү текшерүү, баалоосу өз алдынча иштөөгө (аткарууга) берилет. Окуу ишмердүүлүктөрүн уюштуруу структурасында өзгөрүүлөр болот.

Бул методдун структурасында алгач студенттерге тесттик тапшырмаларды (суроолорду) өз алдынча иштөөгө берип (СӨИ), аудиторияда турмуштук ар кандай ситуацияларды, проблемалык жагдайларды түзүп, аны чечүүнүн жолдорун табууга мажбурлоо жолдорун колдонобуз, өзүн-өзү баалоо менен жыйынтык чыгарабыз, өз алдынча изденүүгө кошумча көнүгүүлөрдү беребиз.

Окутуунун бул түрүндө окуучулардын өз алдынча иштөөсүн арттырууну, ар кандай проблемаларды чече билип, татаал ситуациялардан жол таап чыгып кетүү чеберчилигин, карым-катнаштын жогорку деңгээлде болуусун, мамиле кылуунун жолдорун өздөштүрүүсүн камсыз кылууга болот. Кантип деген суроого төмөндөгүчө жооп берет:

Окутуучу берген тесттик тапшырмаларды аткарууга берүүдө студенттер төмөндөгү мүмкүнчүлүктөрдү пайдалана алышат:

- изденүүгө, ойлоонууга мүмкүнчүлүктүн кенендигин;
- тесттик тапшырмаларды аткаруу менен изденүүнүн ар кандай ыкмаларын өз алдынча пайдалана алуу;
- изденүүгө керек болгон материалдарды өз алдынча колдоно алуу;
- окуу-таануу ишмердүүлүгүн өркүндөтүү мүмкүнчүлүгүн өз алдынча артыруу;
- тесттик тапшырмалардын (суроолордун) жыйынтыгын чыгарып, өз алдынча анализдөөсүн, өзүн-өзү баалоосун;
- убакыттын чектелбегендигин.

Аудиторияда окутуучулар:

- ☒ окутуу чөйрөсүндө активдүүлүктү камсыз кылат;
- ☒ материалдарды даяр түрдө бербестен өз алдынча изденүү жолу аркылуу алууга түрткү берет;
- ☒ убакытты үнөмдүү пайдалана алат;
- ☒ кайра байланышты орнотот;
- ☒ өз ара карым-катнаш, мамилелердин активдүү формаларын уюштурууга жетишет.

Ал эми окуучулар:

- ар кандай ситуациялардан тапкычтык менен жол таап, чеберчилик менен чечим кабыл алууга; өзүн-өзү баалоого;
- чыгармачылык ишмердүүлүгүн өркүндөтүүгө;
- ойлоо, изденүү, тез чечим кабыл алуу жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт;

Окутуу процессинде окутуучу аткаруучу иш-аракеттеринин айрымдарын тизмектейбиз:

- > өз алдынча аткарууга тесттик тапшырмаларды даярдап берет.
- > Аткаруу ыкмаларынын бир канча түрүн сунуштайт.
- > Ар кандай турмуштук проблемаларды жаратып, ситуацияларды түзөт.
- > Аларды чечүүнүн жолдоруна багыт көрсөтүп, керектүү жагдайларда проблемалуу суроолорду берип турат.
- > Көргөзмө куралдар, окутуунун каражаттары менен сабакты жабдыйт.
- > Кайра байланышты активдештирет.
- > Окуучулар менен жеке жана группа менен иштеп, өзүнүн да активдүүлүгүн көргөзөт.
- > Баалайт, жыйынтыктайт.
- > Өз алдынча иштөөгө, өзүн-өзү баалоого жаңы тапшырмаларды берет,

ал эми окуучулар төмөндөгү иш-аракеттерди аткарышат:

- > Тесттик тапшырмаларды өз алдынча аткарышат.
- > Анализдешет.
- > Окуу каражаттарын пайдаланышат.
- > Аудиториядагы кырдаалдан чыгуунун жолдорун таап, жеке жана группалык чечимдерди кабыл алышат, баалашат. Проблемалуу суроолорго жооп беришет.
- > Бири-бири менен активдүү карым –катнашта болушат. Бири-бирин баалашат.
- > Презентацияларды жасашат.
- > Бири-бирин баалап, сын-пикирлерди айтышат.
- > Сунуш, толуктоолорду билдиришет.
- > Өзүн-өзү баалоо менен жыйынтык чыгарышат.

Активдүү окутуунун артыкчылыктары:

- окуучу жаңы материалдарды угуучу катарында гана эмес окуу процессинин активдүү катышуучусу катары да өздөштүрөт;
- маалыматтарды жаңы технологиялар, техникалык каражаттар менен иштетүү көндүмдөрүн калыптандырат;
- алынган маалыматтын актуалдуулугун камсыздайт;
- ийилчектүүлүк жана жеткиликтүүлүк пайда болот ;
- электрондук тесттерди колдонуу формасында окутуунун административдүүлүгүн камсыз кылат;
- студент менен окутуучунун дайыма байланышта болуусуна мүмкүнчүлүк түзүлөт.

Ошентип, мотивация, берилгендик жана жоопкерчилик окуу процессинде стимулдалат;

кызыгуу жана туруктуулук, өзүнө болгон ишеним; ийкемдүү чыгармачыл ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү, объективдүүлүктү жана толеранттуулукту өнүктүрүү процессинде психология сабактарында колдонулган методдор өзүн-өзү баалоону, өзүн-өзү таанууну жана студенттердин активдүүлүгүн өнүктүрүүнү жактайт, бул аткарылган иштин оң натыйжалары жөнүндө тыянак чыгарууга мүмкүндүк берет.

ЖОЖдордо интерактивдүү методдор кеңири колдонулуп келет.

Интерактивдүү методдун ичинен кеңири таралган төмөнкүлөрдү бөлүп карасак болот:

1. Чыгармачылык тапшырмалар; 2. Оюндар (ролдук оюндар, имитациялоо, ишкердик жана өнүктүрүү оюндары) [9.86]

Болочок психологдордун өзүн-өзү баалоосун, өзүн-өзү таануусун өнүктүрүүгө сабактарды окутууда интерактивдүү методдорду колдонуу өзүнүн оң таасирин тийгизет. Айрыкча ролдук оюндар болочок психологдордо кесиптик идентификацияны калыптандыруу аркылуу өзүн-өзү баалоосунун өнүгүүсүнө таасирин тийгизет.

Болочок психологдордо өзүн-өзү баалоонун өнүгүү деңгээлин жана анын кесиптик өзүн-өзү аныктоого тийгизген таасирин аныктоо максатында студенттер арасында сурамжылоо жүргүзүлдү. Сурамжылоо атайын иш чараларга чейин жана атайын кесипке тишелүү маселелерди талкуулоодон кийин жүргүзүлдү. Жалпысынан 46 окуучу суроолорго жооп беришти. Атайын иш чараларга чейинки сурамжылоодо студенттер төмөнкү жыйынтыктарды көрсөтүштү- 27-39% (ортодон төмөн), 40-50 % (орто деңгээл), 51-70 % (жогорку деңгээл), ал эми өзүн-өзү баалоосун өнүктүрүүгө багытталган атайын иш чаралардан кийинки сурамжылоодо студенттер төмөнкү жыйынтыктарды көрсөтүштү- 41-59% (ортодон төмөн), 60-70 % (орто деңгээл), 71-84 % (жогорку деңгээл). Мындан

студенттер менен кесиптик багытын, кесиптик идентификациясын калыптандыруу багытында жүргүзүлгөн тарбиялык багыттагы иш чаралар, алардын өзүн-өзү баалоосунун өнүгүүсүнө оң таасирин тийгизе тургандыгы белгилүү болду.

Ошентип, эксперименталдык иштин натыйжаларын талдоо төмөнкү тыянактарды чыгарууга мүмкүндүк берет: эксперименттин натыйжасында өзүн-өзү баалоо сезими, өзүн-өзү таануу жогорулап, студенттик активдүүлүк өнүккөн;

- студенттердин психология дисциплинасына болгон мамилеси өзгөрдү;
- студенттердин педагогикалык жана таанып-билүү иш-аракеттери кыйла активдешти;
педагогикалык психологиядагы көйгөйлүү жана издөө методдору студенттердин өзүн-өзү баалоосун, өзүн-өзү таанып билүүсүн жана инсандык өнүгүүсүн өнүктүрүү үчүн зарыл өбөлгөлөрдү түздү. Колдонулган методдор рефлексивдүү өнүгүүнүн жана өзүн-өзү сыйлоонун натыйжалуулугунун жогорку деңгээлин көрсөттү, бул алардын өнүгүшү үчүн жагымдуу шарттарды түзөт жана студентти өзүн-өзү тастыктоого багыттайт.

Позитивдүү өзүн-өзү баалоо окууга, кыйынчылыктарды жеңүүгө жана жеке ыңгайлуулукка активдүү түрткү берет, окуу ишинде жана курсташтары менен баарлашууда жогорку таанып-билүү активдүүлүгүнө, сынчыл ойлоого, максатка умтулууга жана чыгармачылык багытка шарт түзөт. Психология сабактарында окуу процессине өзүн-өзү баалоо технологияларын киргизүү окуу процессин уюштурууда иш-аракет, өзүн-өзү ырастоо жана өзүн-өзү ишке ашыруу артыкчылыктуу экенин билдирет жана бул анын натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатуунун зарыл шарты болуп саналат.

Адабияттар:

1. Бучило Н.Ф. Философия [Текст]. – М.: Проспект, – 2008, – С. 467.
2. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь [Текст]. – М.: Дрофа, – 2002. – С. 297.
3. Зинченко В.П. Проблемы психологического развития (читая О. Мандельштама) [Текст] // Вопросы психологии. – 1991. – № 4. – С.126-138.
4. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды [Текст]. – М.: Педагогика, – 1989. – С. 560.
5. Педагогический терминологический словарь [Текст]: эл. ресурс. – [http://pedagogical_dictionary.academic.ru]
6. Климов, Е.А. Как выбрать профессию [Текст]/Е.А.Климов. – М.,1984. – С. 160.
7. Мурзаев М.С. Психологиялык түшүнүктөрдүн жана терминдердин сөздүгү. – Б.: – 2022. – 264 б.
8. Психология. Словарь Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского -2-е изд. испр.и доп. – М.: Политиздат М. – 1990. – С. 494.
9. Молдошова К.М. Чет тил сабагында интерактивдүү ыкмаларды колдонуу [Текст]. И. Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. – 2024, – №1. – 84-91 бб.

Рецензент: кандидат психологических наук, доцент Качикеев Т.Ж.